

Талас немира на северу Африке и Блиском истоку

Зима незадовољства

Масовне, насилне демонстрације у Египту, самоспаљивања у знак протеста у Алжиру и Тунису, смена власти у Јордану, немири у Бахреину, Јемени, Ирану и Либији последњих неколико недеља у фокусу су светске јавности. Варница која је севнула из земље фараона, по свему судећи, изазвала је пожар незадовољства међу земљама на Блиском истоку и северном делу афричког континента. Иако је свака од поменутих земаља у специфичној ситуацији, захтеви незадовољних маса могу се свести на неколико доминантних – корените политичке и привредне реформе, поштовање људских права и политичких слобода, смањење социјалних разлика.

С циљем бољег сагледавања догађаја у том делу света, на Факултету политичких наука у Београду (ФПН) недавно је одржана трибина „Зима арапског незадовољства“ на којој су говорили бивши

амбасадор Републике Србије у Либији и Египту Душан Симеуновић, председник Форума за међународне односе и дугогодишњи дописник са Блиског истока Боривоје Ердељан, директор Центра за студије САД проф. др Драган Симић и шеф одељења за међународ-

ВЛАСТ ДУГА ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ

После вишенедељних демонстрација, на којима је према проценама Уједињених нација страдало више од 300 људи, дотадашњи председник Републике Египат Мухамед Хосни Мубарак, средином фебруара, поднео је оставку и са породицом из Каира отишао у Шарм ел Шеик. Његову одлуку подржала је војска и најавила укидање ванредног стања.

На тој функцији, египатски политичар, рођен у малом месту у делти Нила 4. маја 1928, био је од 14. октобра 1981. до 11. фебруара 2011. године. Каријеру је започео као пилот бомбардера у египатској војсци, након чега је отишао у државничке воде и постао потпредседник, а после убиства Анвара ел Садата 6. октобра 1981. и председник Египта.

Као председник, Хосни Мубарак био је један од најмоћнијих политичара на Блиском истоку. Процењује се да је у последње три деценије владавине преживео најмање шест покушаја убиства. Најпознатији атентат је из 1995. када су на њега из „калашњикова“ пуцали у Етиопији. Остао је запамћен и по неутралној позицији у израелско-арапском сукобу и као општеприхваћени преговарач.

не студије на ФПН-у проф. др Предраг Симић.

– Тунис и Египат су као два бурета барута у арапском свету – рекао је Душан Симеуновић, и истакао да је била довољна само једна искра да тај барут запали. На основу дугогодишњег дипломатског искуства у кризним подручјима, Симеуновић сматра да побуна није дело неког спољног фактора, већ је почела „изнутра“, из народа који је годинама таложио фрустрације чији су разлози сиромаштво, велике социјалне разлике, корупција, али и недостатак људских слобода због репресивних режима.

Осим тога, како је објаснио бивши амбасадор Републике Србије у Либији и Египту, за дубљу анализу скорошњих дешавања неопходно је разумевање слојевитости менталитета тих народа. Такође, и уважавање чињенице да западне цивилизације потцењују поменута подручја, што је још један од узрока незадовољства који се сублимира генерацијама уназад. Према речима Симеуновића, ратови и окупација територија, као и колонизација нарочито су допринеле вековној културној заосталости народа на тим просторима.

Боривоје Ердељан, који је током дугогодишњег извештавања из Египта и Туниса имао прилике да боље сагледа културу тих земаља, истакао је да су „Египћани најблагододнији део арапског корпуса, јер је њихов допринос у свим сегментима светске науке и културе од непроцењивог значаја“. Нагласио је да су млади људи, који су главни актери побуне у арапском свету, револтирани недостатком перспективе за бољи живот који доносе различите варијанте аутократске власти.

Захваљујући Интернету и глобализацији млади Арапи, како је објаснио, видели су како живе њихови вршњаци у осталим деловима света, а постали су и свеснији да режими у којима одрастају ограничавају њихов напредак. О озбиљности ситуације, указао је Ердељан, сведочи и чињеница да су поменута друштва млада, односно да више од 60 одсто укупног становништва чине млађи од 20 година, што упућује на велики број огорчених младих људи.

Осим социјалних елемената, Боривоје Ердељан говорио је и о економ-

ЛОША ГОДИНА ЗА ЛИДЕРЕ СЕВЕРА АФРИКЕ

Осим што се нико не усуђује да изнесе јасну визију о ефектима дешавања у арапском свету, такође се са сигурношћу не може прогнозировать ни судбина челника тих земаља. Након што су председници Египта и Туниса, Хосни Мубарак и Зин ел Абидин бен Али, свако на свој начин, свргнути с власти, свакодневица осталих блискоисточних и арапских челника још је неизвесна.

Либијски лидер пуковник Моамер ел Гадафи ових дана је, такође, под све већим притиском код куће и из света, пошто су његове присталице отварале ватру и користиле бојну муницију против демонстраната у центру Триполија.

Марокански краљ Мухамед изјавио је да је привржен спровођењу структурних реформи у земљи, дан пошто је у главном граду Рабату неколико хиљада људи демонстрирало против сиромаштва и корупције.

Председник Јемена Али Абдулах Салех одбацио је захтев учесника вишедневних антивадних протеста да напусти положај. Он је истакао да су масовне демонстрације против његовог режима „неприхватљива провокација којом се неће постићи ништа“. Међутим, нагласио је да у земљи може да дође до промена.

Представници опозиције у Бахреину разматрају понуду за почетак дијалога с властима на који их је, после скоро једнонедељних протеста и сукоба у којима је било и мртвих, позвао престолонаследник шеик Салман бин Хамад Ал-Халифа. Он је наредио повлачење војске и оклопних возила с централног градског Трга бисера у престоници Манами, на којем су се у недељу и даље налазиле хиљаде демонстраната. Краљ Бахреина Хамад бин Иса Ал Халифа поверио је сину улогу покретача дијалога са опозицијом.

ским аспектима парализаности помених земаља, напомињући да свет помно прати актуелна дешавања страхујући да би потенцијално затварање Суецког канала довело до озбиљних поремећаја на тржишту нафтних деривата. Египат, такође, према његовим речима, свакодневно губи око 310 милиона евра. Ердељан је најновије сукобе упоредио са онима из 1973, истичући да су „тада људи гинули за државу, а данас се жртвују за народ“.

Наводећи безбедносне аспекте збивања у арапском свету, професор Драган Симић нагласио је да су безбедносне службе после избијања кризе биле затечене размером побуне. Последице кризе у Египту, оценио је, одразиће се и на државе које имају велики утицај у арапском свету. Прогнозе професора Симића да ће веома јака египатска војска утицати на расплет ситуације и тиме завршити „порођајне муке“ Мубаракове полуоставке, показале су се као тачне. Он је нагласио

да је спора оставка египатског председника, свакако, унела нове елементе у кризу која је захватила ту земљу.

Поред улоге Америке, која је у овом случају слала нејасне сигнале, проф. др Предраг Симић издвојио је и утицај Русије, која је традиционално присутна у северној Африци. Он сматра да је у овим земљама све већи и утицај Кине, која од садашњих немира очекује колатералну добит. „У току је пригушена битка за север Африке“, нагласио је професор Симић.

Не усуђујући се да прогнозирају исход нарастајућих сукоба, учесници трибине сложили су се у процени да су у највећој невољи околни арапски режими јер улазе у неизвесност на коју не могу да утичу.

„Побуне у Тунису и Египту, ипак, пробиле су психолошки страх од супротстављања цивилним династијама у арапском свету“, закључио је Симеуновић и додао да блискоисточни конфликт више никада неће бити исти. ■

Биљана МИЉИЋ